

Charakteristika předmětu
ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Předmět ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD představuje v rámci vzdělání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií (kvinta až oktáva) součást vzdělávací oblasti ČLOVĚK A SPOLEČNOST. Zahrnuje vzdělávací obor Občanský a společenskovědní základ a celý vzdělávací obsah oblasti ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE. Předmět je vyučován ve všech ročnících gymnázia. O hodinové dotaci tohoto předmětu informuje tabulka ŠVP.

Vyučovací předmět ZSV jako součást této oblasti zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu, neboť žákům a žákyním pomáhá získat v průběhu vzdělání na gymnáziu široký vzdělanostní základ nejen pro úspěšné zvládnutí maturitní zkoušky, ale i vytvořit předpoklady pro vysokoškolské a další studium, pro jejich adaptabilitu v různých oborech a oblastech lidské činnosti, pro přizpůsobení se nově vznikajícím požadavkům na trhu práce i pro případné uplatnění v zahraničí.

Ve výuce ZSV žáci a žákyně získávají poučení o člověku jako jedinci, jeho vývoji, psychologické charakteristice, učení a poznávání okolního světa, interpersonálních vztazích, člověku a socializaci, vztazích v rodině, ve společnosti, společenských procesech, teorii práva i jeho praktickém užití, základech teorie státu a jeho vědní disciplíny-politologii. V oblasti ekonomie získají poznatky z oblasti finanční gramotnosti, podnikání, úlohy státu v tržní ekonomice, dokáží se orientovat v oblasti mezinárodních organizací a v otázkách filozofického, etického chápání světa. Vyučující ZSV vytváří v každém ročníku pro své žáky a žákyně ročníkový projekt, jež je zaměřen na praktické využití získaných teoretických poznatků. Výuka je vedena tak, aby byly rozvíjeny klíčové kompetence v oblasti učení, řešení problémů, komunikativní, k podnikavosti, neboť ZSV toto svým zaměřením umožňují.

Vyučovací předmět ZSV realizuje rovněž tematické okruhy všech průřezových témat RVP G. Tematický plán je rozpracován do čtyř postupných ročníků, z nichž každý má vlastní podrobný rozpis (viz přehledy ŠVP G).

V předmětu ZSV jsou žáci a žákyně vedeni k tomu, aby rozuměli různým typům textů a přemýšleli o nich, dbali na dodržování zásad při verbální a neverbální komunikaci, uvědomili si své schopnosti, dokázali využít svých poznatků a vědomostí v praxi, při prezentaci své práce. Své učení a pracovní činnost si mohou sami plánovat, využívat ji pro svůj osobní rozvoj. Jsou podporováni v kritickém řešení problémů, v komunikaci, v efektivním využívání moderní informační technologie. Žáci a žákyně jsou vedeni k logickému myšlení, k respektování sebe sama a svých kolegyně a kolegů, k toleranci rasové, náboženské. ZSV může být také maturitním předmětem. V tomto

Gymnázium Jiřího Ortena

ohledu se výsledný profil absolventa/absolventky gymnázia neliší od profilu maturanta/maturantky. Cílem předmětu ZSV je proto rovněž zdárné složení maturitní zkoušky.

Příležitostí pro opravdové talenty jsou různé společenskovední soutěže, zvl. Debatní liga či středoškolská odborná činnost (SOČ). Žáci uplatňují své vědomosti v rámci ročníkových projektů, jakými jsou např. Soudní proces, Filozofický projekt, Totalitní režimy a Improvizovaná liga (podrobněji viz tabulky ŠVP).

Sebehodnocení žáka/žákyně

Podklady pro sebehodnocení žáka/žákyně se získávají zejména soustavným pozorováním aktivit žáka/žákyně v hodinách ZSV, sledováním jeho/jejich výkonů a připravenosti na výuku a výslednou analýzou, samostatnými pracemi, zvláště prezentacemi. Tyto jednotlivé formy mají být nápomocny k vlastnímu sebehodnocení (autoevaluaci) žáka/žákyně, jež jsou realizovány především těmito formami:

Žáci mohou po napsání testů opravovat své práce navzájem, přičemž uvádějí správná řešení a navrhnou hodnocení.

Žáci jsou vedeni k tomu, aby po ústním zkoušení zhodnotili svůj výkon s poukazem na odprezentované znalosti a dovednosti.

Žáci jsou schopni vyjádřit svůj názor na text, který napsali sami, a obhájit své názory a postoje. Zároveň jsou schopni vyjádřit své názory na práce jiných.

Profil absolventa/absolventky

Vzhledem ke skutečnosti, že je vyučovací předmět Základy společenských věd předmětem, z něhož žáci a žákyně středních škol v ČR mohou dle zákona skládat maturitní zkoušku, neliší se v tomto směru profil studenta od profilu absolventa Gymnázia Jiřího Ortena.

1. Absolvent/ka prokazuje zvládnutí celého vzdělávacího programu ZSV za čtyři roky (resp. osm let) studia tím, se orientuje v obecně kulturních a historických souvislostech.

2. Absolvent/ka odlišuje od sebe jednotlivé vědy ZSV, zařadí je do kontextu věd, určí jejich základní charakteristiku, uvede významné osobnosti, které přispěly k rozvoji té které vědecké oblasti, a to jak osobnosti českého původu, tak osobnosti světového významu.

3. Absolvent/ka je schopen/a vyhledat potřebné informace v odborné publikaci, na internetu, čte s porozuměním, takže je schopen/a analyzovat texty po stránce formální, obsahové, jejich srovnáním využít potřebné vědomosti k dalšímu vzdělávání.

Gymnázium Jiřího Ortena

4. Absolvent/ka je schopen/a samostatně prezentovat své názory, komunikovat s ostatními o různých tématech týkajících se psychologie, sociologie, ekonomie, práva, politologie, umění, kultury, morálky, etiky, filozofie, kultury. Dokáže vést diskuzi, umí dodržovat zásady efektivní komunikace, má základy zdravého sebevědomí a zná stinné i kladné stránky své osobnosti.

5. Absolvent/ka má již vytvořený základní hodnotový systém své osobnosti. Váží si kulturních (materiálních i duchovních) hodnot českého národa a je si vědom/a přispění Kutné Hory a regionu k vývoji české společnosti. Své postoje a hodnotový systém absolvent/ka dále rozvine v předpokládaném dalším studiu na vysoké škole.

Výchovné a vzdělávací strategie

- v oblasti motivace

Výuka musí být poutavá a mnohotvárná. Je nezbytné, aby učitel/ka při každé vyučovací hodině předmětu ZSV zdůraznil/la význam poznávaných informací, získávaných a upevňovaných dovedností a schopností. Proto je vždy nutné, aby žáci byli upozorňováni na teoretické i praktické využití poznatého, popřípadě aby byli vyzýváni k formulování vlastních názorů na tuto využitelnost. Učitel/učitelka rovněž zapojuje žáky a žákyně do předmětových soutěží, projektů (viz výše), čímž je motivuje k dalšímu, hlubšímu studiu ZSV.

- v oblasti rozvoje kompetencí k učení

Učitel/učitelka vede žáka/žákyni k tomu, aby pracoval/a samostatně (vyhledání příkladů dané problematiky v textu, na internetu, v jiných pomůckách, kritický rozbor získaných poznatků, formulace vlastních příkladů z praxe).

Nezbytností je, aby žák/yně poznával/a smysl a cíl učení, chápal/a důležitost a praktickou využitelnost poznávaného a uvědomoval/a si možnosti svého dalšího zdokonalování. Toho lze dosáhnout například předkládáním složitějších a rozsáhlejších textů, příklady praktických životních situací- právní praxe, oblast financí, etiky, sociálních konfliktů aj.

- v oblasti rozvoje kompetencí k řešení problémů

Učitel/ka vnímá nejružnější problémové situace a na základě získaných poznatků tyto situace řeší. V předmětu ZSV zejména aplikuje poznatky z psychologie, sociologie, ekonomie, práva, etiky, což prokáže především při realizaci ročníkových projektů (viz tabulka ŠVP). Především v nich poskytne žákovi či žákyni projevit jeho /její schopnost využít osvojené vědomosti a dovednosti. Schopnost řešení problémů lze prokázat rovněž na výsledcích pravidelných testů. Učitel/ka dále tyto kompetence může uplatnit při vyhledávání různých informací a jejich správném použití jednotlivými žáky/žákyněmi.

- v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí

Učitel/ka vede žáky/yně k logické formulaci jejich myšlenky a názoru tak, aby byli schopni odpovídat na doplňovací otázky typu „proč“, „co by se stalo, kdyby...“, „co musíme udělat, aby...“ ad. V souvislosti s výše uvedenými kompetencemi k řešení problémů je žák/yně schopen/a vytvářet vlastní mluvené (popř. psané) projevy. Učitel/ka svou důsledností vede žáky a žákyně k dodržování zásad správné komunikace, upozorňuje na použití tzv. zakázané rétoriky, dbá na řeč těla, u starších ročníků také na dodržování etikety. Vhodně zapojuje do výuky metodu skupinové práce, řízeného rozhovoru, metodu volného psaní, brainstormingu.

Učitel/učitelka respektuje názory žáků a žákyně, vede je k obhajobě svých názorů, vytváří spolu se studujícími zdravé, přátelské prostředí pro kvalitní komunikaci.

- v oblasti rozvoje sociálních a personálních kompetencí

Se závěrem uvedeným výše v oblasti rozvoje komunikativních kompetencí souvisí rozvoj kompetence sociální a personální: Učitel/učitelka vede žáky/žákyně ke vzájemné komunikaci a spolupráci díky moderním metodám výuky, ročníkovým projektům, neustálými diskusemi na dané téma, komunikaci nejen mezi nimi, ale žáky navzájem.

- v oblasti rozvoje občanských kompetencí

Učitel/ka vede žáka/žákyni k vzájemné toleranci a respektu druhých lidí, bez ohledu na jejich barvu kůže, vyznání, sexuální orientaci. Již od prvního ročníku jsou vedeni k empatii, solidárnosti, rozpoznání vnitřních hodnot člověka. Jsou vedeni k účasti na besedách v cyklu „Známí mezi námi“, „Taky mezi námi“, v rámci ročníkového projektu navštěvují koncentrační tábor v Terezíně a pracovní tábor Vojna u Příbrami. Mohou se zúčastnit filmových a divadelních představení, návštěv galerie, muzeí, kostelů i vězení.

- v oblasti rozvoje kompetencí k podnikavosti

V rámci předmětu učitel/ka seznamuje žáka/žákyni např. s vývojem technologií a s vývojem nových vědeckých postupů, vynálezů, s vývojem nového lidského myšlení. Využívá k tomu všech sedmi oblastí exaktních věd, které základy společenských věd obsahují. Žáci /žákyně jsou vedeni k tomu, že lidský pokrok je neustálý, že se jednotlivá lidská poznání mohou měnit a nejsou konečná. Žáci a žákyně jsou podporováni v samostatném myšlení a úsudku.

- v oblasti vytváření a upevňování kognitivních struktur

Učitel/ka s žáky cíleně a pravidelně opakuje předávané znalosti a dovednosti, zvláště pojmy daného oboru, a to psaním testů, pětiminutovek, vytvářením přehledů apod. Nezastupitelnou roli hraje účast žáků a žákyň v ročníkových projektech, v nichž žáci nejen prokazují zvládnutí dané problematiky, ale především prezentují své názory a postoje, které jsou schopni obhájit. Samozřejmými pomůckami jsou tabulky, grafy, výukové pracovní listy, ale také video, noviny a časopisy a další informační zdroje.